

DOĞALGAZ KULLANIMI YAYGINLAŞIYOR

Oğuz TÜRKYILMAZ

Merhaba! Bundan böyle, Enerji Dergisi aracılığıyla sizlere seslenebileceğim için mutluyum. Bu Kürsüde, yıllardır çeşitli platformlarda dile getirdiğim enerji sektöründe kamusal ve ulusal çıkarları gözeten görüşlerimi savunmaya devam edeceğim. Dilerseniz doğalgaz sektöründe 2006 yılında yaşanan gelişmelere bir göz atalım.

2005 yılı değerleriyle birincil enerji tüketimi içindeki yüzde 27.7'lik payıyla, petrolden sonra en önde gelen enerji kaynağı olan doğalgazda tüketim artışı 2006'da da sürdü. BOTAŞ'ın 2006'nın ilk 11 aylık gaz satışları 27 milyar 187 milyon metreküpe ulaşarak, 2005 yılı tüketimini geçti. Bu artış eğiliminin sürmesi ve BOTAŞ talep tahminlerine göre tüketimin 2010'da 43 milyar 297 milyon metreküpe, 2020'de ise 62 milyar 468 milyon metreküpe ulaşması bekleniyor.

Tüketimin hızla artmasında temel neden, elektrik üretimine ayrılan doğalgaz miktarlarındaki artış. 2000'de 9 milyar 733 milyon metreküp gaz elektrik üretimine tahsis edilirken, bu rakam 2006'nın ilk 11 ayında 15 milyar 173 milyon metreküp oldu. Kentlerde doğalgaz kullanımı da hızla yaygınlaşmakta. 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Yasası'ndan önce doğalgaz kullanımı İstanbul, Ankara, Bursa, Izmit ve Bahçeşehir'le sınırlıyken, EPDK 2003'te 13, 2004'de 9, 2005'de 23, 2006'da 20 merkeze ve bunların bir bölümünün ilçe ve beldelerine doğalgaz dağıtımını öngören lisans ihalelerini sonuçlandırdı.

Bazı ihaleleri üstlenen firmaların satın aldıkları gazın fiyatına ekleyecekleri birim hizmet ve amortisman bedelini sıfıra indirmeleri, ayrıca abonelerden alacakları abone bağlantı bedelini düşürmeleri manidardır. EPDK tarafından yatırım fizibiliteleri yeterince sorgulanmadan lisans verilen bu şirketlerin, ihale şartlarının geçerli olduğu ilk sekiz yıl boyunca gaz satış geliri elde etmeden, konut abonelerinden yatırım harcamalarını karşılayacak bir abone bağlantı bedeli almadan, yalnızca sanayi abonelerinin bağlantı bedellerinden kazanacakları yüzde 10 kar ile faaliyetlerini nasıl sürdürecekleri merak konusudur.

Öte yanda EPDK, doğalgaz dağıtım lisansı verdiği kentlerde, şebeke yapımı, konutlara gaz verilmesi, sanayi tesislerinin doğalgaza dönüştürülmesi v.b. uygulamalarda düzenleyici teknik şartnamelerin hazırlanması ve uygulanması görevi, yetki ve sorumluluğunu kentsel gaz şirketlerine devretmiştir.

Kentsel Doğalgaz dağıtım şirketlerinin tümü için geçerli olacak, ülke çapında zorunlu uygulaması olan İç Tesisat, Servis Hattı, Şebeke Yapım ve Endüstriyel Tesis Doğalgaz Dönüşüm şartnameleri olmadığından, her kent ve şirketin uygulamaları farklı olabilmektedir. Ayrıca, kentsel gaz şirketlerinin uygulamaları da, EPDK tarafından yeterince denetlenmemektedir. Bu düzensizliğin bir an önce giderilmesi ve ülke çapında geçerli olacak yapım şartnameleri ve uygulama birliğinin tesisi zorunludur.

Doğalgaz Alım Sözleşmeleri ve Sözleşmelerin Devri

BOTAŞ'ın çeşitli ülkelerle yaptığı doğalgaz alım sözleşmelerinin;

"Eksiksiz uygulanmaları halinde Türkiye'yi milyarlarca dolarlık ödeme yükümlülüğü ile karşı karşıya bırakabilecek 'Al ya da Öde' koşulları",

"Öngörülen asgari temin şartına ve anlaşılan kompozisyon ve basınçta gaz temin edilmesi şartına uyulmaması halinde uygulanacak cezalarla ilgili hükümleri,

"Satın alınan gazın üçüncü ülkelere satışını önleyen hükümleri",

yanı sıra bir dizi aleyhte başka hükümler de içerdiği öne sürüle gelmiştir. Bu tespitlerin bazıları Sayıştay raporlarında da yer almıştır. Bu açıdan mevcut doğalgaz alım sözleşmelerinin, ilgili tüm kesimlerin temsilcilerinden oluşan uzman bir heyet eliyle ve ülke çıkarlarını gözetken bir bakış açısıyla ayrıntılı bir şekilde irdelenmesi ve tüm bu anlaşmaların "takrir-i müzakere" konusu yapılarak, aleyhteki hükümlerden arındırılması zorunludur. Yeni doğalgaz anlaşmaları da, kapalı kapılar ardında değil, şeffaf bir şekilde görüşülmeli ve kamuoyunun bilgisi ve onayı dahilinde yapılmalıdır.

Devir İhaleleri

2002 yılında IMF ve Dünya Bankası direktifleri doğrultusunda çıkarılan yasalardan biri olan 4646 sayılı Doğalgaz Piyasası Yasası'na göre 2009 yılına kadar BOTAŞ'ın alım sözleşmelerinin her yıl yüzde 10'unun ihale yoluyla özel kuruluşlara devredilmesi öngörülmektedir. Devirlerle ilgili olarak BOTAŞ 4 Kasım 2004 tarihinde bir ihale duyurusu yapmıştır. Buna göre toplam ithalatın 16 milyar metreküplük bölümü, her biri 250 metreküplük 48 parça, ihale duyurusunun terminolojisi ile 48 "lot" olarak devir edilecektir. Her bir parçanın devir bedeli 500 bin USD'den daha aşağıda olmamak üzere ihalede belirlenecek ve en yüksek devir bedelini veren firma devir hakkını alacaktır. Böylece Doğalgaz ithalatındaki BOTAŞ tekeli özel sektöre ve piyasaya devredilmiş olacaktır.

BOTAŞ'ın bu şekilde çıktığı ihaleler, "gaz satan ülkelerin BOTAŞ'la yaptıkları satış anlaşmalarını üçüncü kişilere devretmede isteksiz olmaları nedeni ile" birkaç kez ertelenmiştir. 2005 Haziran'ında yapılan bir yasa değişikliğiyle "Doğalgaz alım sözleşmeleri devir ihalelerine girecek şirketlerin sözleşmeyi devredecek gaz şirketinden onay almaları" zorunluluğu getirilmiştir. Böylece BOTAŞ'ın ihalelerini ancak gaz sözleşmelerini devretmeleri söz konusu olan GAZPROM, NIGC, SONATRAC ve Nijerya'daki gaz şirketinin uygun göreceği şirketlerin katılımına imkan tanımıştır. Sonuçta bir tek GAZPROM'un devredeceği Rusya Batı Hattı gaz sözleşmeleri devir ihalesine yalnızca GAZPROM'un uygun gördüğü 4 firma katılabilmiştir. BOTAŞ uzun bir değerlendirme sürecinden sonra, firmaların en yüksek teklif fiyatını veren firmanın fiyatını kabul etmeleri halinde sözleşme görüşmelerine çağrılmalarını kararlaştırmıştır.

Öte yanda hazırlanan yeni bir yasa değişikliği ile doğalgaz ithalatının tamamıyla serbest bırakılması öngörülmektedir.

2007'de doğalgaz sektörünü bekleyen diğer gelişmeleri ilerideki yazılarımızda ele alacağız. ■